

Zemkopības ministrija

Atmežošanas regulas ieviešana Latvijā

Meža departamenta
Meža nozares stratēģijas un atbalsta nodaļa
Regīna Ekmāne

07.02.2024.

Zemkopības ministrija

Definīcijas

“atmežošana” ir meža pārveidošana nolūkā to izmantot lauksaimniecībā neatkarīgi no tā, vai tā ir vai nav cilvēka izraisīta;

“meža degradācija” ir strukturālas izmaiņas mežu segumā, kas izpaužas kā:

- a) pirmatnējo mežu vai mežu, kas veidojušies dabiski atjaunojoties, pārveidošana par plantāciju mežiem vai par citu kokaugiem klātu zemi; vai
- b) pirmatnējo mežu pārveidošana par stādītiem mežiem;

“tirgus dalībnieks” ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kas, veicot komercdarbību, tirgū dara pieejamus vai eksportē attiecīgos izstrādājumus;

“tirgotājs” ir jebkura persona piegādes ķēdē, kas nav tirgus dalībnieks un kas, veicot komercdarbību, tirgū dara pieejamus attiecīgos izstrādājumus;

Zemkopības ministrija

Kas darbojas līdz šim?

- 2003. gadā tika pieņemts **FLEGT Rīcības plāns** [Forest Law Enforcement, Governance and Trade]
- Plānā pasākumi:
  - ✓ novērst nelikumīgi iegūtu kokmateriālu laišanu tirgū;
  - ✓ uzlabot likumīgi iegūtu kokmateriālu piedāvājumu;
  - ✓ palielināt pieprasījumu pēc likumīgi iegūtiem koka izstrādājumiem.
- Latvijā par FLEGT kompetentā iestāde ir Zemkopības ministrija, kas saskaņā ar Regulas Nr.1024/2008 nosacījumiem veic izsniegto FLEGT licenču pārbaudi.
- Viens no svarīgākajiem FLEGT rīcības plāna pasākumiem ir **ES Kokmateriālu regula**, stājās spēkā 2013. gadā.
- Latvijā kompetentā iestāde, kas atbildīga par Regulas piemērošanu un kontroles veikšanu, ir Valsts meža dienests (VMD)

Zemkopības ministrija

Nākamais solis

- ES Koksnes Regulu (EUTR) aizstāt ar Atmežošanas regulu (EUDR). Plānots, ka jaunā regula palīdzēs veiksmīgāk un plašākā mērogā sasniegt ES nospraustos vides un sociāli ekonomiskos mērķus.
- Koksnes Regulu atceļ no 2024. gada 30. decembra, tomēr turpina piemērot līdz 2027. gada 31. decembrim attiecībā uz kokmateriāliem un koka izstrādājumiem (kā definēts Koksnes regulas 2. panta a) punktā, kas ražoti pirms 2023. gada 29. jūnija un laisti tirgū no 2024. gada 30. decembra).
- FLEGT licencēšanas sistēma tiek saglabāta un turpinās darboties

Galvenās atšķirības

Koksnes regula

- Mērķis - ierobežot nelikumīgu mežizstrādi un ar to saistīto tirdzniecību, kā arī samazināt nelikumīgi iegūtu **kokmateriālu** patēriņu ES
- Tiesiskais regulējums tiešā veidā neattiecas uz atmežošanu
- Prasības attiecas uz **tirgus dalībniekiem** (operators) – fiziskām vai juridiskām personām – kuras pirmo reizi laiž kokmateriālus vai koka izstrādājumus ES tirgū

Atmežošanas regula

- Mērķis - nodrošināt, ka konkrētu preču un no tām atvasinātu izstrādājumu ražošana, nav izraisījusi **atmežošanu vai meža degradāciju**
- Produktu tvērums - **kafija, kakao, palmu eļļa, soja, liellopu gaļa, ogles, koksne, gumija**
- Prasības attiecas uz **tirgus dalībniekiem un ražotājiem**
- Pārbaužu daudzums valstij atkarībā no piešķirtā drošības līmeņa (**augsta riska valstis = % vairāk pārbaudes**)
- Produktu izcelsmes un ražošanas vietu sasaiste un izsekojamība (ģeolokācija, īpašnieks utt.)

Zemkopības ministrija

Atmežošanas Regulas būtība

- Tirgū atļauts laist un eksportēt/importēt tikai produktus (3.pants):
  - ✓ Nav izraisīta atmežošana ražošanas vai audzēšanas vietā;
  - ✓ Ražoti saskaņā ar ražotājvalsts normatīvajiem aktiem;
  - ✓ Uz produktiem attiecas pienācīgas pārbaudes paziņojums
- Svarīgākie pienākumi paredzēti tirgus dalībniekiem un tirgotājiem, kas nav MVU
- Stingra izsekojamība - precīši sasaistot ar zemes gabalu, kurā tā ražota

Zemkopības ministrija

Tirgus situācija Latvijā

- Latvijas iekšējā tirgū, galvenokārt, ietekmēs kokmateriālu un liellopu ražotājus un audzētājus, šo izstrādājumu laišanu tirgū un eksportu;
- Nozīmīgs importa darījumu skaits kokmateriāliem un gumijai
- Citi regulā minētie produkti Latvijā netiek ne audzēti, ne ražoti (palmu eļļa vai kakao) vai arī tiek audzēti (soja) vai ražoti (kafija) nelielā daudzumā, taču ir vērojams šo produktu imports Latvijā tieši no trešajām valstīm:
  - ✓ šokolāde (no Krievijas un Ukrainas)
  - ✓ kafija (no Brazīlijas)
  - ✓ palmu eļļa un dažādi tās atvasinājumi (no Indonēzijas, Krievijas, Malaizijas, Ukrainas, Singapūras)
  - ✓ soja un tās izstrādājumi (no Kazahstānas un Ukrainas)

Zemkopības ministrija

Regulas ieviešana[1]

- EK izstrādās salīdzinošās novērtēšanas sistēmu, kas piešķirs riska pakāpi valstīm vai reģioniem atbilstoši atmežošanas riskam – standarta (pēc noklusējuma), zems vai augsts;
- Minimālais pārbaužu līmenis, kas jāveic dalībvalstu kompetentajām iestādēm (atkarībā no valstu riska līmeņa 9%, 3% un 1%);
- Regulas paplašināšanas plāns:
  - ✓ cita kokaugiem klāta zeme «other wooded land» (viens gads);
  - ✓ citas ekosistēmas, preces (kukurūza) un finanšu institūcijas (divi gadi);
  - ✓ citi papildinājumi (pieci gadi)

Zemkopības ministrija

Regulas ieviešana[2] – Pienācīga pārbaude

- Pirms attiecīgo izstrādājumu laišanas tirgū vai pirms to eksportēšanas tirgus dalībnieki veic pienācīgu pārbaudi saistībā ar visiem attiecīgajiem izstrādājumiem, ko piegādā katrs konkrētais piegādātājs
- Pienācīga pārbaude ietver:
  - ✓ informācijas, datu un dokumentu vākšanu;
  - ✓ riska novērtēšanas pasākumus;
  - ✓ riska mazināšanas pasākumus
- Tirgus dalībnieki izveido un pastāvīgi atjaunina (vismaz reizi gadā) procedūru un pasākumu satvaru. Lielie uzņēmumi par savu pārbaūžu sistēmu ziņo publiski.
- Iespēja veikt vienkāršotas pārbaudes, ja izstrādājumu izcelsme ir zema riska valstis (jāvāc informācija, bet nav jānovērtē un jāmazina riski)

Zemkopības ministrija

Regulas ieviešana[3] – Pienācīgas pārbaudes paziņojums

Lai izstrādājumu varētu tirgot gan ES, gan eksportēt, attiecīgo produktu ražotājiem/audzētājiem, būs jāiesniedz informācija, kas apliecina izstrādājuma atbilstību Regulas prasībām (iesniedz Traces NT sistēmā):

- zemes gabalu (liellopu gadījumā – novietņu) ģeolokācija, kuros ražotas attiecīgās preces, kurus satur attiecīgais izstrādājums vai no kurām tas ir izgatavots;
- ražošanas datums vai laikposms;
- apraksts, tostarp attiecīgo izstrādājumu tirdzniecības nosaukums, veids, sugu vispārpieņemtais nosaukums un to pilns zinātniskais nosaukums;
- attiecīgo izstrādājumu daudzums;
- pilna dokumentācija par ražotāju, ražošanas vietu un produkta atbilstību “neatmežojošs” definīcijai utt.

Zemkopības ministrija

Regulas ieviešana[4] – Pienācīgas pārbaudes paziņojums

- Tirgus dalībniekiem jānodrošina produktu izcelsmes izsekojamība līdz zemes nogabalam, kurā tas ražots (ja vairāk par 4ha – norāda poligonu, ja līdz vai mazāk par 4ha – norāda punktu);
- Tirgus dalībniekiem vispirms pašiem būs jāveic pārbaudes pirms attiecīgo izstrādājumu laišanas tirgū vai pirms to eksportēšanas.
- Tirgus dalībnieki attiecīgos izstrādājumus nelaiž tirgū un tos neeksportē, ja iepriekš kompetentajai iestādei nav iesniegts pienācīgas pārbaudes paziņojums.
- Pēc paziņojuma saņemšanas kompetentajai iestādei 72h laikā tas jāizvērtē (akceptē/noraida), ja neseko darbības-sistēma automātiski to akceptē (sistēmas pārslodzes riska mazināšanai).

Zemkopības ministrija

Regulas ieviešana[5] - Kompetentā iestāde

- Dalībvalstis izraugās atbildīgo iestādi/es par regulā minēto pienākumu izpildi;
- Sadarbojas ar citu DV kompetentajām iestādēm, muitu, EK un trešo valstu administratīvajām iestādēm;
- Sniedz konsultācijas tirgus dalībniekiem un tirgotājiem;
- Veic neplānotas pārbaudes (saskaņā ar saņemtajiem ziņojumiem u.c.) un uzskaiti par pārbaudēm, jo īpaši, fiksējot to būtību, rezultātus, kā arī pasākumus, kas veikti neatbilstības gadījumā;
- Var piemērot sodus un piedzīt no attiecīgajiem tirgus dalībniekiem vai tirgotājiem visas to darbības izmaksas, kas saistītas ar neatbilstības gadījumiem;
- Sagatavo ikgadēju ziņojumu EK par Regulas piemērošanu u.c.

Zemkopības ministrija

Kompetentās iestādes Latvijā

- Valsts Meža dienests attiecībā uz koksni un tās produktiem
- Pārtikas un veterinārais dienests attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, t. i., produktiem kombinētās nomenklatūras (KN) 01-24 grupās un liellopu jēlādām (KN ex 4101)
- Tiek risināts jautājums par atbildīgo iestādi kaučukam, liellopu ādām, palmu eļļai un tās atvasinājumiem

Zemkopības ministrija

Aktuālās problēmas [1]

- Regula stājās spēkā 2023. gada 29.jūnijā, piemērošana sāksies no 2024. gada decembra, mazajiem uzņēmumiem no 2025.gada jūnija – ieviešanas vadlīnijas aptuveni 2024. gada jūnijā?
- Kā efektīvi novērtēt preču “neatmežojšo” izcelsmi? (satelīta attēli, EK Forest Observatory, nacionālās datubāzes)
- Neefektīva Traces sistēma:
  - ✓ Datu ievade manuāli (risks cilvēka kļūdām);
  - ✓ Nav loģiskas kontroles (var iesniegt nepilnīgu PPP);
  - ✓ Joprojām nav risinājuma automātiskai datu apmaiņai

Zemkopības ministrija

Aktuālās problēmas [2]

- Nacionālo sistēmu/datubāžu izmantošana informācijas iesniegšanai Traces sistēmā (citējo. pietiekami pārlicinoša un pārbaudāma informācija par ...):
  - ✓ Mežu jomā - Meža Valsts reģistrs (ģeolokācija, ciršanas apliecinājums u.c.)
  - ✓ Lauksaimniecībā – Lauksaimniecības Datu centrs, PVD un LAD datubāzes
- Izmēģinājuma testēšana noslēgusies – kā izskatīsies Traces pēc uzlabojumiem?
- Kā izpildīt regulas prasības, bet nepārslogot ražotājus, audzētājus un kompetentās iestādes? Kā nenobremzēt tirgu?

Zemkopības ministrija

Kopsavilkums

- Nepieciešams panākt starpministriju vienošanās par kompetento iestādi, tomēr neradot lieku birokrātisko un finansiālo slogu.
- Turpināt iesākto darbu ar EK par sistēmu sasaistes un datu digitalizācijas risinājumiem Traces sistēmā.
- Dalībvalstu spiediens uz EK par iesākto sistēmu pilnīgu izstrādi kā prioritāti (līdz galam neizstrādātu sistēmas lietošana regulas ieviešanas periodā veicina šaubas par šīs sistēmas/regulas efektivitāti).

Zemkopības ministrija

Paldies par uzmanību!